

BEZ NOVÝCH POZNATKŮ O OZBROJENÉM KONFLIKTU NÍZKÉ INTENZITY SE UŽ NEOBEJDEME!

Vojenské rozhledy v čísle 7/92 uvedly problematiku týkající se ozbrojeného konfliktu nízké intenzity. Stať **Adama Smitha Albiona** s příznačným názvem **Válka malé intenzity a etnické konflikty ve střední a východní Evropě** jsem důsledně prostudoval a dospěl k závěru, že je jedinečnou nabídkou k dialogu prostřednictvím vojenského odborného tisku.

K zmíněnému tématu, které je v nynější situaci velice aktuální, předpokládám zveřejnit některé vlastní poznatky a názory. Přesto, že si nečiním nároky na všestranné a vyčerpávající vyřešení všech souvislostí spojených s ozbrojeným konfliktem nízké intenzity, soudím, že zamyšlení nad problematikou je z hlediska současných potřeb velmi důležité.

Specifické otázky konfliktu nízké intenzity odrážejí současný stav evropského středovýchodního a jihovýchodního regionu. Analýza reálné situace v tomto prostoru přirozeně identifikuje výsledky rozhodujících přeměn iniciovaných helsinským procesem. Především jeho nejdůležitější fázi zakončenou řadou přijatých opatření v kontrole zbrojení a odzbrojení, zejména Smlouvou o konvenčních ozbrojených silách v Evropě a Pařížskou chartou pro novou Evropu.

Reálné faktory současného stavu jsou odezvou na mezinárodněpolitickou situaci a nově vytvářející vnitřní vojenskopolitickou situaci. Státy střední a východní Evropy nastoupily cestu politické a ekonomické transformace směřující ke svobodě založené na pluralitní demokracii a prosperitě a tržním hospodářství. Na situaci ve vojenské oblasti působí v současné době i další činitelé.

Po 17. listopadu 1989 pro nás skončila více jak čtyřicetiletá izolace od Evropy, vstoupily v platnost principy vojenské doktríny vyhlášené Federálním shromážděním, nastal konec studené války, činnosti ukončila Varšavská smlouva, byla rozpuštěna Rada vzájemné hospodářské pomoci, rozpadl se bývalý Sovětský svaz, sjednotilo Německo a sovětská vojska opustila naše území.

Za důležité otázky v autonomním řešení obrany státu se dnes považují demografické možnosti. Zásadní pro nasazení sil a prostředků je nyní geografické rozložení státního území (analýza soudobých vojenských operací v prostoru daného území, ve vztahu k terénním možnostem) a z toho vyplývající předpokládané prostory vedení bojové činnosti jen na vlastním území.

Po zevrubném posouzení závěrů vyplývajících z analýzy současného stavu je patrné, že při dodržování zásady stejné bezpečnosti pro všechny, se vytvářejí základní předpoklady pro snižování počtů zbraní a bojové techniky, ale i příslušníků armád evropských států. K tomu přistupuje tlak na snižování vojenských výdajů.

Avšak reálné dedukce současné situace (zvláště ve východní a jihovýchodní části Evropy) přesvědčují, že zahraničně politický vývoj je neuspokojivý. Jeho dohledná perspektiva se výrazně vzdaluje od dosavadní politické struktury evropského kontinentu.

Příčiny současného špatného stavu jsou spojovány s přetrvávajícím tragickým stavem ekonomiky, zejména zemí bývalého Sovětského svazu, ale i v jiných krizových regionech Evropy a hrozbami z některých zemí třetího světa. Narůstající napětí v ekonomické a sociální oblasti vyvolává desintegrační a destabilizační tendence. Řada zemí v důsledku ekonomické zaostalosti nemůže zabezpečit základní garance současného ani perspektivního demokratického vývoje.

Vedle toho má současná Evropa řadu již skutečných ohnisek nepokojů, především národnostních. Napjatá je situace na Balkánském poloostrově, jihu bývalého SSSR a Pobaltí. Citlivé jsou některé úseky státních hranic Moldávie, bývalé Jugoslávie, Arménie a Ázerbájdžánu, Gruzie, Ruska a Ukrajiny. Nejsou ojedinelé hlasy volající po jejich revizí. V řadě případů již jsou příčinou lokálních a regionálních ozbrojených konfliktů.

Eventuálním zdrojem nepokojů může být i doposud v novějších dějinách nepoznaná vnitrostátní nestabilita, neregulované aktivity některých skupin, politických stran a hnutí vedoucí k porušování lidských práv a svobod, nastolení nedemokratických metod vlády apod. Jde o krizové situace vznikající z různých příčin, v odlišné podobě, ve značně složitém prostředí, které vyžadují vojenské řešení. Svrchovanost, suverenita země, nedotknutelnost a celistvost teritoria jsou atributy, jež se v současném stadiu celosvětového vývoje stále ještě neobejdou bez armádního mechanismu.

Z reálného stavu je třeba vyvodit patřičné závěry. Je přirozené, že za této situace se mění obsah, rozsah i způsoby ničení protivníka. Uplatnění nových požadavků v této oblasti je vždy velmi obtížné a ve svých realizačních důsledcích mnohdy i méně pochopitelné. To je zvláště příznačné pro ozbrojený konflikt nízké intenzity, který teprve začínáme studovat a rozpracovávat. Z tohoto důvodu je třeba objasnit některé související základní otázky.

Z dostupných poznatků mám za to, že základní dělení konfliktu nízké intenzity lze pravděpodobně předpokládat ve dvou rovinách. V první z nich jde o krizové situace (nevojenského charakteru, které mohou eskalovat v ohrožení s použitím násilí).

Na druhou stranu je možné se domnívat, že jej můžeme chápat (při přesném definování podmínek) jako regionální nebo lokální ozbrojený konflikt. Nevylučuji jeho eventuální (zřejmě problematické) uplatnění v průběhu možného globálního ozbrojeného konfliktu vysoké intenzity. Rozumí se tím vybrané části v rámci jeho průběhu.

Názory vojenských odborníků týkající se významu a uplatnění ozbrojeného konfliktu nízké intenzity se zřejmě budou na základě dosaženého stupně vědomostí lišit. Jistě lze také namítnout, že onen konflikt není novou problematikou, ale

pouhou nestandardní aplikací otázek teorie a praxe taktiky a operačního umění (strategie). V tomto kontextu je však třeba přihlídnout ke konstrukci ozbrojeného konfliktu nízké intenzity, která je kontinuou strategického plánování.

Oblast strategického plánování v nových podmínkách naší armády se ještě stále nedoceňuje. Především proto, že v nedávné minulosti uspořádání a řízení strategického plánování v rozhodujících směrech podléhalo vlivu mocenského okolí, a v tvůrčí oblasti se uskutečňovalo bez naší aktivní účasti.

Jde ale o stěžejní otázky nepřetržitého procesu, který je garantem bezpečnosti a obrany státu v kontextu měnících se podmínek. Tento proces má v armádě rozhodující a nezastupitelnou úlohu. Respektuje současné zákonitosti vývoje objektivní reality, především to, že věda a technologie výrazně formují politiku a ekonomiku, věda vytváří poznatky a formuluje koncepcce, technologie poznatky vědy materializují do formy, která mj. též nachází uplatnění ve zdokonalování věcných podmínek ozbrojeného konfliktu. Na základě politiky se pro něj koncipují a specifikují cíle. Konkrétní podobu tohoto procesu jsou potom vojenskopolitické směrnice.

Ozbrojený konflikt vycházející z těchto směrnic ztělesňuje metody, síly, prostředky a neúčinnější způsoby ničení protivníka, které jsou nezbytně nutné k dosažení stanovených cílů. V tomto pojetí není strategické plánování chápáno jako pravidelně se opakující proces. Zabezpečuje však trvalé porovnání teorie s praxí, plán se skutečností a iniciuje změny.

Moderní strategické plánování založené na této bázi vyžaduje spojené úsilí vědy, politiky a operací na všech úrovních (operace nízké intenzity nevyjímaje) k formulování koncepce, vytváření strategie i na úrovni její realizace. V rámci ozbrojeného konfliktu nízké intenzity to předpokládá uplatnění vědecky podložených, relativně stálých, osvědčených principů a přizpůsobování se novým podmínkám.

V tomto smyslu je potřebné analyzovat faktory konfliktu nízké intenzity a brát v úvahu, že se neustále vyvíjejí. Pro úplnost je třeba podotknout, že tyto konflikty podléhají změnám v sociálně politické, ekonomické sféře jak uvnitř země, tak i u možného protivníka.

Z předběžné reflexe je patrné, že zvládnutí problematiky ozbrojeného konfliktu nízké intenzity na skutečně vědeckém základě má z hlediska současného a zejména jeho perspektivního vývoje pro obranyschopnost země strategický význam. V souvislosti s tím nabývají na významu i otázky praktického uplatnění.

Vzhledem k rychlému vývoji se tyto zásadní nové skutečnosti ještě nestačily promítnout do součástí operační, bojové přípravy a výcviku vojsk. Nelze vyvrátit názor, že by se měly dotknout výcvikových dokumentů. Patrně neobstojí, že jsme v našem regionu byli svědky pouze nekoordinovaných, dílčích teroristických ozbrojených akcí, neorganizovaných skupin (nevojenského charakteru), kterým stačí čelit policie. Ta ovšem na základě Rezoluce rady Evropy a Deklarace nebude řešit otázky ozbrojeného konfliktu nízké intenzity, spadající do působnosti armády.

Na základě Rezoluce rady Evropy č. 690/1979 v Deklaraci o policii se v bodu c uvádí, že: "... v případě války nebo okupace je policista povinen pokračovat ve své činnosti spočívající v ochraně osob a majetku v zájmu veřejnosti. Nemá statut vojáka...". Taktéž v souladu s vymezením působnosti ministerstva vnitra na základě zákona č. 384/1988 Sb. toto ministerstvo v akcích, které nejsou ozbrojeným

konfliktem, nepředpokládá použití svých sil při plnění úkolů, které nespadají do jeho kompetence, mimo těchto případů:

- mimořádná situace při zajišťování ochrany státních hranic,
- střežení objektů zvláštního významu,
- spolupůsobení při udržování bezpečnosti uvnitř státu v případě přímého násilného útoku proti ústavnímu zřízení.

I když z uvedeného je patrná úloha policie v konfliktu nízké intenzity a její vztah k armádě, bude zřejmě vhodné těmto otázkám věnovat oboustrannou zvýšenou pozornost z legislativního hlediska. Význam této spolupráce potvrzují i následující slova v úvodu zmíněného autora: "Spolupráce mezi armádou a policií může být rozhodujícím prvkem ve vedení nepravidelných vojenských operací..."

Souhlasím též s názorem téhož autora na problematiku část vojenských doktrín. Myslím, že by vojenské doktríny měly rozlišovat různé druhy ohrožení. Adam S. Albion tím míní, že: "... neexistují odlišná opatření pro variabilní reakce na jaderné či konvenční ohrožení, na vedení guerillových bojů na vlastním území nebo za hranicemi, nebo na vnitrostátní sociální nespokojenost. Jedním ze způsobů, kterým by bylo možno tuto problematiku řešit, je vytvoření armádních jednotek vycvičených k udržení klidu, ke zvládnutí davu a k používání policejních metod ..."

Z uvedeného je zřetelně vidět, že v rámci ozbrojeného konfliktu nízké intenzity budou v působnosti armády různé úkoly. Podporou v tomto ohledu bude zobecnění vhodných zkušeností ze cvičení (velitelsko-štábních cvičení), které byly a jsou neodmyslitelnou součástí polní přípravy. To přispěje k vyvození nezbytných směrů vývoje ozbrojeného konfliktu nízké intenzity v našich specifických podmínkách.

Zvládnutí nové problematiky bude vyžadovat, aby příslušníci ozbrojených sil, zejména armády, byli v určitých funkcích k plnění složitých a namáhavých úkolů profesionálně připraveni. V rozhodujících fázích by to usnadnilo zvládnutí nových způsobů ničení potenciálního protivníka.

Poznatky a zkušenosti z ozbrojeného konfliktu nízké intenzity, kterých se stále nedostává, bude třeba hledat mj. i v minulosti. V průběhu druhé světové války byl onen způsob vedení boje vyjádřením jeho kvality. Možný příklad z D. Kramilova v knize *Byl jsem na západní frontě* (Lid. nakladatelství, Praha 1983, str. 233), cituji:

"Montgomery... v Normandii nikdy nenasazoval velké masy vojsk. Útok sboru byl ve skutečnosti útokem pluku nebo praporu. V útočící tankové divizi vedl mnohdy aktivní činnost jen prapor a tak dále. Hlavní údery zasazovalo letectvo, masově podporované dělostřelectvem: Když se váleční zpravodajové setkali s Montgomerym a poukázali na mohutná seskupení vojsk, jichž použilo sovětské velení k úderům na německé ozbrojené síly (zatímco spojenci přešlapovali na normanském nástupišti, v Bělorusku byla obklíčena a fakticky zlikvidována skupina armád "Střed"), generál se jen zamračil."

Z úryvku se dá odvodit, že v rámci globálního ozbrojeného konfliktu vysoké intenzity, úsporné nasazení sil a prostředků není nic příliš zvláštního. Proto nyní, kdy stojíme před problémem zdrojů, dodržování přísných ekologických opatření, je zřejmé, že tyto poznatky bude třeba ještě posoudit. Zda zmíněná forma může

naplnit očekávané předpoklady je otázkou prověřování v procesu polní přípravy štábů a vojsk a dalších diskusí. Bude vhodné, aby se k problému vyjádřili další.

Ve vojenské strategii nás teorie seznamují s řešením rozsáhlého komplexu otázek spojených s uměním vést ozbrojený konflikt zasazením mohutných strategických uskupení sil a prostředků na válčisti. Tyto stále platné zásady mají trvalou platnost a nejsou zpochybňovány.

Přesto z předchozích úvah vyplývá, že směry vývoje ozbrojeného konfliktu se zákonitě podřizují nové situaci a v souvislosti s tím i mění. Dokonale to potvrzuje právě ozbrojený konflikt nízké intenzity. Z perspektivního hlediska tento druh konfliktu bude mít patrně stále větší význam a samozřejmě i širší uplatnění. Někdy se v této souvislosti hovoří o jeho strategickém dosahu.

Na druhé straně limitované počty zbraňových systémů (KBSE) a dislokační možnosti ozbrojených sil vytvářejí pro ozbrojený konflikt nízké intenzity složité podmínky v případě vedení boje s protivníkem, který disponuje nesrovnatelně vyšším bojovým potenciálem. Že jde vskutku o palčivý problém, svědčí i aktuální zájem denního tisku. V této souvislosti deník **METROPOLITNÍ TELEGRAF** 8. září 1992 na str. 10 přinesl exkluzivní stať **ZEMĚ, KTERÁ SE BRÁNÍ, VZBUZUJE ÚCTU VŠECH.**

Na příkladu napadení Finska bývalým Sovětským svazem v analogii s Československem roku 1938 se nabízejí možnosti porovnání. V roce 1940 se Finsko bránilo v počtu 9 divizí proti 30 divizím bývalého SSSR.

Článek v *Metropolitním Telegrafu* seznamuje čtenáře se zkušenostmi z obranných bojů Finské armády. Z poznatků je patrné, že nezbytný důvtip a vynalézavost bude mít v konfliktu nízké intenzity nezastupitelnou úlohu. Pro ilustraci krátký citát z novin: *"...Finové vyvinuli novou bojovou taktiku mottlí - obklíčování části nepřátelských vojsk v lesnatém terénu. Ani na Karelské šli se útočníkům nepodařil rozhodující průlom, a tak na začátku února 1940 nedosáhli Sověti větších územních zisků ..."*

Vratme se však ještě do Finska roku 1940. Hlavní příčinou celkového tehdejšího neúspěchu Finů v ozbrojeném konfliktu se stala zejména skutečnost, že při odrážení agrese zůstali osamoceni, bez spojenců. Je proto v zájmu naší země v maximální míře udržovat si svou aktivitu ve spolupráci s NATO přesto, že zatím nepřichází v úvahu rozšíření členské základny ani závazků.

Navíc, naplňování zásady rovné bezpečnosti pro všechny (Pařížská Charta pro novou Evropu) vyžaduje v podmínkách dostatečného obranného spojení vyrovnat profesionální připravenost vojsk, zejména informačních systémů, jakož i technickou a technologickou úroveň výzbroje (zbraňových systémů), otázek řízení a velení na úroveň odpovídající potenciálním spojencům. V opačném případě zřejmě pro vyspělé armády nebudeme žádoucími partnery.

Velení vojskům v průběhu ozbrojeného konfliktu nízké intenzity bude mít podle mého názoru rozhodující podíl na dosažených výsledcích. Hypotéza je vyvozena ze současného stavu, kdy zasazení pouze limitovaných počtů výzbroje a bojové techniky v důsledcích znamená změnu zásad vedení boje (operace), jakož i reformu ve velení.

Usoudil jsem na základě toho, že probíhající velké, prudké změny (rozdíly) ve vedení bojové činnosti nutně vyžadují adekvátní redukci spočívající zejména v nové

kvalitě velení vojskům. V operacích nízké intenzity to může být metoda decentralizovaného velení. V praxi se v řadě případů tímto rozumělo zasahovat svým velitelským vlivem na rozlišovací úroveň základního (nejnižšího) stupně velení.

Ovšem, velet pružně neznamená co nejnižší, do "jednotlivce". Myslím, že v tomto směru se můžeme poučit z výňatku publikace George S. Pattona **Válka máma očima** (Praha 1992, Nakladatelství Svoboda, str. 131, 132):

"Návyk velet příliš dolů je podle mého názoru vštěpován ve školách a při manévrech. Ve skutečnosti by měl každý generál velet nejbližšímu stupni a znát situaci o dva stupně níže. Například velitel armády má velet sborům a mít na své pracovní mapě vyznačené postavení sborů a divizí, avšak neměl by velet divizím. Velitel sboru má velet divizím a mít na mapě zakresleno rozmístění bojových skupení. Velitel divize by měl velet bojovým skupením a vést na své mapě situaci praporů. Velitel pluku má velet praporům a zakreslovat si na mapě, kde jsou roty. Obdobná zásada platí pro velitele praporů a rot.

Když mi za bojů na Sicílii začal britský náčelník operačního štábu generála Alexandra určovat, kam mám zasazovat prapory, rozhodně jsem odmítl tyto rozkazy plnit-generál Alexandr mě podpořil." (V té době velel G. Patton 3. armádě-pozn. autora.)

Zdokonalování velení vojskům se zvláště dosahuje praktickou činností při cvičeních. Ovšem, když se z pochopitelných důvodů přestala uskutečňovat ve východní části Evropy cvičení (SOJUZ apod.), byla naplněna jedna ze stěžejních podmínek, aby ozbrojený konflikt v globálním měřítku nebylo možné zahájit s překvapením v nejkratší možné době.

Na druhé straně příznivá situace hned vyvolala oprávněnou polemiku nad úlohou armády, kterou měla ještě v nedávném bipolárním dvoupólovém světě. Její poslání nebývá vždy docenováno ani pro případ uplatnění v rámci ozbrojeného konfliktu nízké intenzity.

Dostali jsme se k jádru výchozího bodu původní úvahy. Je z ní patrné, že konflikt nízké intenzity je nyní v přesné definovaných podmínkách reálnou skutečností. Přesto, že vykazuje ve všech směrech řadu zvláštností, a navíc některé znaky nevojenského charakteru, je hlavními rysy propojen se základními součástmi vojenského umění. Důkazem toho jsou závěry, které potvrzují, že úkoly ozbrojeného konfliktu nízké intenzity se podřizují taktice, operačnímu umění a strategii. Řídí se jejich požadavky s vlivem věcných podmínek jim prokazuje zpětnou vazbou podporu. To je také vedle možných příčin, proč uvažovaný konflikt může být i v našich specifických podmínkách pravděpodobný.

Na závěr nemohu nalézt výstižnější vyjádření toho, co to bude vyžadovat: profesionální připravenost hlavních kategorií příslušníků armády, vyspělé technologie informačních systémů, technickou a technologickou úroveň zbraní, bojové techniky a nutné zdroje.